

ПРИВАТНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ АКАДЕМІКА
СТЕПАНА ДЕМ'ЯНЧУКА»

ФАКУЛЬТЕТ ПЕДАГОГІЧНИЙ

КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ОК 1 МЕТОДОЛОГІЯ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА
АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ**

Освітня програма:	Середня освіта (Історія та правознавство)
Рівень вищої освіти:	другий (магістерський)
Спеціальність:	014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)
Галузь знань:	01 Освіта / Педагогіка

Робоча програма навчальної дисципліни «Методологія науково-педагогічних досліджень та академічна доброчесність» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Середня освіта (Історія та правознавство)» зі спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта), галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Розробник: доктор педагогічних наук, професор Марчук Оксана Олександрівна

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти

Протокол № 1 від «27» серпня 2024 року

Завідувач кафедри (Мельничук Л. Б.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми «Середня освіта (Історія та правознавство)» зі спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта), галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Гарант освітньої програми (Лопаська Н.М.)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Схвалено навчально-методичною комісією педагогічного факультету
Протокол № 1 від «30» 08 2024 року

Голова Сойко І. М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

© Марчук О.О., 2024 рік
© Приватний вищий навчальний заклад «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука», 2024 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка	Обов'язковий освітній компонент	
	спеціальність 014.03 (Історія та громадянська освіта) Освітня програма: «Середня освіта (Історія та правознавство)»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		1-й	1-й
		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		1-й	1-й
	Рівень вищої освіти: другий (магістерський)	Лекції	
		20 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		10 год.	4 год.
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
	60 год.	80 год.	
		Вид контролю: залік	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є отримання здобувачами вищої освіти системних знань з методології та організації науково-дослідної діяльності, формування теоретичного й практичного підґрунтя для ефективного проведення наукових досліджень із дотриманням принципів академічної доброчесності, що сприятиме розвитку раціонального мислення здобувачів, оптимальній організації їхньої наукової діяльності.

Основними завданнями дисципліни є: ознайомлення здобувачів вищої освіти з предметом, принципами та методами науково-дослідної роботи в галузі історії та правознавства; засвоєння методології наукового дослідження; ознайомлення із етапами написання та структурою кваліфікаційної роботи; набуття студентами навичок раціональної організації їх науково-дослідної роботи; оволодіння основами академічної доброчесності як дієвого інструменту забезпечення якості вищої освіти.

Результатом навчання за дисципліною «Методологія науково-педагогічних досліджень та академічна доброчесність» є набуття студентами відповідно до освітньо-професійної програми таких **компетентностей:** ЗКЗ (загальні компетентності), ФК (спеціальні, фахові компетентності):

ЗК4. Здатність виявляти та вирішувати проблеми у сфері професійної діяльності, бути критичним і самокритичним.

ЗК5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність) та приймати обґрунтовані рішення.

ЗК7. Здатність здійснювати науково-педагогічні дослідження, прогнозувати та презентувати їх результати.

ФК6. Здатність формувати в учнів культуру академічної доброчесності та дотримуватися її принципів у власній професійній діяльності.

ФК7. Знати закони наукового, соціального і професійного мислення, володіння комплексним, інтеграційним, історичним, динамічним, ситуаційним, системним підходами до наукового аналізу, здатність практично послуговуватись методами історичного дослідження.

ФК8. Вміти визначати та застосовувати теоретичні поняття, положення, концепції для аналізу й пояснень історичних фактів, явищ, процесів, використовувати комплекс наукових дефініцій для вирішення науково-практичних завдань.

ФК11. Прагнення до саморозвитку та самовдосконалення у науково-педагогічній діяльності, обізнаність у власних силах, здатність до рефлексії та самоаналізу.

ФК12. Виявляти знання та розуміння наукових основ певної тематичної області, методології дослідження історичного процесу у національному, європейському та світовому контекстах та вміти моделювати їх у зміст навчання відповідно до обов'язкових результатів навчання.

Опанувавши дисципліну «Методологія науково-педагогічних досліджень та академічна доброчесність» здобувачі вищої освіти повинні володіти такими **програмними результатами навчання:**

РН2. Використовувати цифрові освітні ресурси, інформаційні та комунікаційні технології для пошуку, обробки та обміну інформацією у професійній діяльності, презентації власних та спільних результатів, реалізації дистанційного та змішаного навчання тощо.

РН4. Формулювати наявні проблеми у сфері освітньої діяльності, демонструвати навички їх критичного аналізу, генерувати нові ідеї, аргументувати можливі шляхи їх вирішення та критично оцінювати їх спроможність.

РН5. Визначати і характеризувати основні принципи, закони та методики науково-педагогічних досліджень; описувати апарат науково-педагогічного дослідження, демонструвати навички презентації результатів науково-педагогічного дослідження.

РН11. Демонструвати дотримання культури академічної доброчесності у власній діяльності та демонструвати вміння формувати її в учнів.

PH12. Застосовувати наукову критику до аналізу поглядів дослідників минулого, робити власні узагальнення щодо теоретичного і методичного рівня наукових праць з історії.

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади наукового дослідження

Тема 1. Вступ до курсу «Методологія і організація наукових досліджень та академічна доброчесність». Об'єкт, предмет, мета, завдання дисципліни. Етапи становлення і розвитку науки. Поняття, зміст і функції науки. Структурні елементи науки та їх характеристика. Теорія та методологія історії.

Література: 6, 12, 19, 25, 48, 51, 55.

Тема 2. Методологія та методи наукового дослідження. Наукове дослідження: загальна характеристика. Методологія як розділ наукознавства. Методика, методи та їх класифікація. Поняття наукового підходу. Принципи наукового дослідження. Фундаментальна, або філософська, методологія.

Література: 6, 21, 23, 37, 49, 50.

Тема 3. Загальнонаукові та конкретнонаукові методи. Характеристика загальнонаукових методів: історичний, термінологічний, функціональний, системний, когнітивний (пізнавальний), моделювання та ін. Особливості конкретно наукових методів. Використання емпіричних методів. Методи, що застосовуються на емпіричному та теоретичному рівнях дослідження. Методи теоретичного дослідження. Логічні закони і правила в змісті принципу логічності.

Спеціальні методи, що використовуються в галузі історії та правознавства. Метод аналогії в історичному дослідженні. Сутність методу. Пізнавальні можливості. Синхронний та діахронний методи дослідження, як методи виявлення суттєво часових змін у історичній реальності. Розкриття суттєво-просторової природи реальності. Типи історичних процесів, що досліджуються методами синхронного та діахронного аналізу. Метод картографії. Локалізація історичних подій на площині картографічної проекції. Біографічний метод дослідження.

Література: 6, 21, 49, 51, 47.

Тема 4. Поняття та сутність системного підходу. Можливості системного підходу до аналізу соціальних об'єктів та явищ. Аспекти сутності системного підходу. Системний інструментарій. Основні принципи системного підходу. Основні етапи вирішення проблем за технологією системного аналізу.

Література: 8, 22, 41, 48, 57.

Тема 5. Методологія проведення педагогічних досліджень. Поняття про педагогічне дослідження в галузі історії та правознавства. Етапи педагогічного дослідження. Розробка програми дослідження. Характеристика окремих видів і методів педагогічних досліджень. Спостереження. Опитування. Експеримент.

Література: 6, 8, 17, 34, 42, 53.

Змістовий модуль 2. Написання та захист кваліфікаційних (магістерських) робіт

Тема 6. Кваліфікаційна (магістерська) робота як професійно орієнтоване дослідження Кваліфікація «магістр» і його науковий статус. Виявлення фахових навиків і вмінь, здобутих під час навчання за спеціальністю 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта). Вибір та затвердження теми магістерської роботи. Обов'язки наукового керівника та магістранта в процесі підготовки магістерської роботи. Структурні елементи кваліфікаційної (магістерської) роботи: титульний аркуш; зміст; перелік умовних позначень (за необхідності); вступ; кілька розділів (підрозділів), що розкривають теорію питання та досвід практичної роботи; висновки; список використаної літератури; додатки (за необхідності). Основні етапи в роботі над кваліфікаційною роботою. Особливості підготовчого етапу. Вибір теми наукового дослідження. Вивчення історіографії обраної проблеми. Формулювання об'єкта, предмета, мети та завдань наукового дослідження. Робота

над текстом дослідження. Заключний етап роботи. Методика підготовки висновків.

Література: 6, 13, 14, 16, 38, 45.

Тема 7. Оформлення магістерської роботи. Заголовки. Дефіс та тире. Нумерація. Ілюстрації. Таблиці. Формули. Цитування та посилання на використані джерел. Оформлення списку використаних джерел. Бібліографічне покликання: загальні положення та правила складання (ДСТУ 8302:2015). Додатки. Особливості редагування магістерської роботи.

Література: 6, 21, 27, 45, 46.

Тема 8. Процедура підготовки до захисту магістерської роботи. Апробація результатів дослідження. Попередній захист магістерської роботи. Оформлення та порядок передачі електронного варіанта магістерської роботи для зберігання. Оформлення документів до захисту магістерської роботи Відгук наукового керівника та рецензування магістерської роботи. Підготовка електронної презентації магістерської роботи. Захист магістерської роботи. Рекомендації щодо доповіді магістранта. Обговорення результатів магістерської роботи. Оцінювання магістерської роботи. Типові помилки в написанні наукової роботи.

Наукова публікація: поняття, функції, основні види. Види науково-дослідних видань. Дотримання видавничого оформлення періодичних і неперіодичних видань. Вихідні відомості і випускові дані. Вимоги до статей. Авторський і обліково-видавничий аркуш.

Структура наукового реферату. Види і структура рефератів. Обсяг реферату.

Доповідь на науковій конференції. Сутність про наукову доповідь. Вимоги до оформлення доповіді. Поняття про тези. Рекомендований обсяг тез наукової доповіді. Повідомлення як вид короткої доповіді. Розробка наукових постерів та презентацій.

Література: 21, 27, 31, 45, 46, 52.

Тема 9. Академічна доброчесність як дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти. Актуальність теми. Поняття про академічну доброчесність. Фундаментальні цінності академічної доброчесності. Положення Міжнародного економіко-гуманітарного університету ім. академіка Степана Дем'янчука Кодекс академічної доброчесності. Основні чинники, які визначають порушення засад академічної / наукової доброчесності. Про проект сприяння академічній доброчесності в Україні.

Література: 1,2, 24, 45, 54, 58.

Тема 10. Шляхи боротьби з плагіатом. Поняття про науковий плагіат. Різновиди (класифікація) плагіату. Зарубіжний та національний досвід боротьби з плагіатом. Методичні поради щодо уникнення плагіату. Розробка політики забезпечення академічної доброчесності в українській вищій школі. Положення Міжнародного економіко-гуманітарного університету ім. академіка Степана Дем'янчука «Про протидію плагіату в університеті».

Література: 1, 2, 24, 43,44, 54, 58.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	пр	лаб	інд	с.р.		л	пр	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Теоретико-методологічні засади наукового дослідження												
1. Вступ до курсу «Методологія наукових досліджень та	10	2	2			6	10	2				8

академічна доброчесність».												
2. Методологія та методи наукового дослідження: загальні поняття.	10	2	2			6	8					8
3. Загальнонаукові та конкретнонаукові методи.	8	2				6	8					8
4. Поняття та сутність системного підходу.	8	2				6	8					8
5. Методологія проведення педагогічних досліджень.	8	2				6	8					8
Змістовий модуль 2. Написання та захист кваліфікаційних (магістерських) робіт												
6. Кваліфікаційна (магістерська) робота як професійно орієнтоване дослідження.	10	2	2			6	12	2	2			8
7. Оформлення магістерської роботи.	8	2				6	8					8
8. Процедура підготовки до захисту магістерської роботи. Апробація результатів дослідження.	10	2	2			6	8					8
9. Академічна доброчесність як дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти.	10	2	2	–		6	12	2	2			8
10. Шляхи боротьби з плагіатом.	8	2				6	8					8
Усього годин	90	20	10			60	90	6	4			80

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Д.ф.н	З.ф.н
1.	Вступ до курсу «Методологія і організація наукових досліджень та	2	

	академічна доброчесність»		
2.	Методологія та методи наукового дослідження: загальні поняття.	2	
3.	Кваліфікаційна (магістерська) робота як професійно орієнтоване дослідження.	2	2
4.	Процедура підготовки до захисту магістерської роботи Апробація результатів дослідження.	2	
5.	Академічна доброчесність як дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти.	2	2
	Разом	10	4

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Д.ф.н	З.ф.н
1.	Вступ до курсу «Методологія і організація наукових досліджень та академічна доброчесність»	6	8
2.	Методологія та методи наукового дослідження: загальні поняття.	6	8
3.	Загальнонаукові та конкретнонаукові методи.	6	8
4.	Поняття та сутність системного підходу.	6	8
5.	Методологія проведення педагогічних досліджень.	6	8
6.	Кваліфікаційна (магістерська) робота як професійно орієнтоване дослідження.	6	8
7.	Оформлення магістерської роботи.	6	8
8.	Процедура підготовки до захисту магістерської роботи.	6	8
9.	Академічна доброчесність як дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти.	6	8
10.	Шляхи боротьби з плагіатом.	6	8
	Разом	60	80

7. Завдання для опрацювання тем дисципліни

Назва теми	Зміст завдання для відпрацювання тем дисципліни	Форми контролю	Література	Кількість балів
Тема 1. Вступ до курсу «Методологія і організація наукових досліджень та академічна доброчесність»	Підготувати повідомлення про етапи становлення і розвиток сучасної науки. Скласти схему функції науки.	Усне опитування, виконання тестів. Підготувати повідомлення по відомих вчених в галузі історії та правознавства.	6, 12, 19, 25, 51, 55.	6
Тема 2. Методологія та методи наукового дослідження:	Написати реферат на тему «Методологія як розділ наукознавства».	Підготовка реферату, тестів, бліц-опитування,	6, 21, 23, 37, 49, 50.	6

загальні поняття.	Укласти схему «Принципи наукового дослідження».			
Тема 3. Загальнонаукові та конкретнонаукові методи.	Написати повідомлення на тему «Характеристика загальнонаукових методів: історичний, терміно-логічний, функціональний, системний, когнітивний (пізнавальний), моделювання та ін».	Усне опитування, виконання тестів	6, 21, 49, 51, 47.	6
Тема 4. Поняття та сутність системного підходу.	Розробити презентацію на тему «Суть системного підходу в науці»	Усне опитування, виконання вправ	8, 22, 41, 48, 57.	6
Тема 5. Методологія проведення педагогічних досліджень.	Написати повідомлення та тему «Методологія проведення педагогічних досліджень»	Усне опитування, виконання вправ	6, 8, 17, 34, 42, 53.	6
Тема 6. Кваліфікаційна (магістерська) робота як професійно орієнтоване дослідження.	Дати визначення термінів: об'єкт, предмет, гіпотеза. Написати гіпотезу до дослідження відповідно до обраної теми.	Усна перевірка, письмова перевірка, тестова перевірка.	6, 8, 17, 34, 42, 53.	6
Тема 7. Оформлення магістерської роботи. Представлення результатів наукових пошуків.	Написати вимоги до оформлення літератури. Представити оформлення 6-10 літературних джерел.	Письмова перевірка, тестова перевірка.	21, 27, 45, 46.	6
Тема 8. Процедура підготовки до захисту магістерської роботи.	Написати вимоги до розробки наукових презентацій.	Усна перевірка, тестова перевірка.	21, 27, 31, 45, 46, 52.	6
Тема 9. Академічна доброчесність як дієвий інструмент	Дати визначення академічної доброчесності та її принципів.	Усне опитування	1,2, 24, 45, 54, 58.	6

забезпечення якості вищої освіти.				
Тема 10. Шляхи боротьби з плагіатом.	Написати повідомлення про шляхи боротьби з плагіатом та дотримання принципів академічної доброчесності в ЗВО. Опрацювати «Положення про дотримання принципів академічної доброчесності в ЗВО»	Виконання вправ. тести	1, 2, 24, 45, 54, 58.	6

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Загальний зміст індивідуальної роботи. Виконання індивідуальної роботи магістрантом полягає у виконанні завдань для самостійної роботи, котрі подані в методичних рекомендаціях до курсу «Методологія науково-педагогічних досліджень та академічна доброчесність», а також у самостійному обранні теми кваліфікаційної роботи, підготовці анотацій і ключових слів (українською та англійською мовами), формуванні змісту та написанні вступу до наукової роботи. При цьому зміст наукової роботи повинен передбачати наявність трьох розділів (теоретичного, аналітичного, рекомендаційного), висновків до підрозділів, загальних висновків, списку використаних літературних джерел, оформленого відповідно до стандарту (ДСТУ 8302:2015), та додатків. Вступ повинен містити такі структурні частини: актуальність дослідження, огляд публікацій попередніх дослідників, зв'язок дослідження автора з науковими програмами, планами, базової кафедри, визначення мети, завдання, об'єкта та предмета дослідження, методів дослідження, наукової новизни та практичної цінності роботи, указівку на особистий внесок науковця, апробацію результатів дослідження.

Тема 1

- Із списку рекомендованої літератури до курсу або бібліографічного покажчика університетської бібліотеки оберіть по 10, на ваш погляд, найбільш значущих праць в галузі історії та правознавства: а) теоретичних, б) навчально-методичних та в) статей, опублікованих у фахових журналах. Зробіть висновок про рівень дослідженості методології наукового дослідження та академічної доброчесності та які питання найбільше цікавлять учених.
- Назвіть документи, якими регламентується науково-дослідницька діяльність у ЗВО та засади її доброчесності. Зробіть виписки із законів.
- Дайте характеристику революції у науці. Що слугує основою її виникнення?
- Назвіть науково-технічні революції які ви знаєте? Чим вони викликані?
- За якими онтологічними об'єктами дослідження здійснюється систематизація наук? Назвіть чотири комплекси знання та з'ясуйте, до якого належить педагогіка.
- З'ясуйте відмінність між знанням та пізнанням в науці?
- Чим відрізняються абсолютні знання від апріорних? Дайте їм характеристику.
- Що, на вашу думку, є змістом науки?
- У чому полягає безпосередня мета науки?

10. Дайте визначення терміна «наука». Що слугувало підставою її виникнення?
11. Охарактеризуйте предмет, об'єкт та суб'єкт науки. В чому їх відмінність?
12. Що є основною ознакою і головною функцією науки?
13. Назвіть конкретні функції науки та охарактеризуйте їх.
14. Перерахуйте основні завдання науки. Чим вони викликані?
15. Які структурні елементи науки ви знаєте? Охарактеризуйте їх. Які із структурних елементів науки, на вашу думку, переважно відстоюють революційний шлях її розвитку, а які еволюційний? В чому це виражається?

Тема 2

1. Що таке наукове дослідження (НД)? Назвіть його мету та дві форми.
2. Що таке ідея? У чому полягає специфіка наукової ідеї?
3. Що таке науковий результат?
4. Наведіть визначення об'єкта дослідження. Укажіть на його особливості.
5. Сформулюйте визначення предмета дослідження. Укажіть на його особливості.
6. Як ви розумієте поняття методології як галузі наукознавства.
7. Сформулюйте дефініцію термінів «методологія наукового дослідження» та «методика»
8. Подайте визначення понять: методи, прийоми, техніки, процедури; наукові підходи, принципи. Укажіть на дискусійні проблеми.
9. Розкрийте методіку доведення актуальності наукового дослідження.
10. Подайте аналіз якості формування методологічного змісту на прикладі однієї з наукових статей, уміщених у наукових журналах з фаху.
11. З'ясуйте особливості фундаментальної, або філософської, методології.
12. З яким напрямком фундаментальної методології пов'язані наукові розробки Г. Галілея, Ф. Декарта та І. Канта й Г. Гегеля?
13. Що передбачає діалектичний метод пізнання?
14. Які два типи функцій виконує філософський метод?
15. Назвіть фундаментальні принципи й коротко означте їх сутність
16. Укажіть на 3 провідні ідеї філософської концепції.

Тема 3

1. Які методи належать до загальнонаукових? Коротко означте їх зміст та розкрийте їхню ефективність
2. Що таке модель та моделювання?
3. Розкрийте сутність понять «наукометрія», «бібліометрія», «інформетрія». З якими методами вони пов'язані?
4. З'ясуйте особливість конкретнонаукової методології у провідній науковій галузі вашої фахової підготовки.
5. Класифікація методів: осмислення критеріїв, принципів типології.
6. Укажіть на методи наукового пізнання за ознакою теорії і практики (емпіричні, теоретичні...)
7. Розгляньте нижче подану текстову «Схему аналізу методів», на основі якої укладіть таблицю комплексної класифікації методів, назвавши критерії, які лежать в основі розподілу, назву методу, його суть, прийоми реалізації.
8. Назвіть логічні закони і правила в змісті принципу логічності.

СХЕМА АНАЛІЗУ МЕТОДІВ

1. Методи наукового пізнання за сферою вживання:
  - загальні: а) фундаментальні (діалектики, детермінізму, ізоморфізму);
  - б) загальнонаукові (історичний, термінологічний, системний, когнітивний, аксіологічний, структурно-функціональний);
  - спеціальні: конкретно наукові / специфічні (соціологічний, семіотичний, лексичного аналізу метод імплікацій них шкал...);

2. За ознакою мети: первинні (збору інформації); вторинні (кількісно-якісного аналізу); верифікаційні (соціологічне дослідження, експеримент);
3. За ознакою способу реалізації: візуальні, експериментально-ігрові, математичні/статистичні;
4. За функціональними можливостями: етапні, універсальні;
5. Методи наукового пізнання за ознакою теорії і практики:
  - методи емпіричного дослідження (спостереження, порівняння, вимірювання, експеримент, опитування, анкетування, тестування, кореляційний аналіз, контент-аналіз);
  - методи емпіричного і теоретичного дослідження (абстрагування, аналіз, синтез, індукція, дедукція);
  - методи теоретичного дослідження (термінологічний, функціональний, системний, когнітивний, моделювання, сходження від конкретного до абстрактного, формалізації, аксіоматичний, аксіологічний).

Тема 4

1. Розкрийте поняття системного підходу та його можливості.
2. З'ясуйте завдання та правила системного підходу.
3. Назвіть основні аспекти системного підходу.
4. Розкрийте поняття про інструментарій та принципи системного підходу, їх завдання. Наведіть приклади
5. Назвіть і поясніть основні етапи системного підходу.
6. Відтворіть у формі схеми або таблиці парадигму методів системного аналізу.
7. Опишіть можливості системного підходу в аналізі соціальних об'єктів і явищ у наукових сферах педагогіки, права, туризму. Укажіть на спеціалізацію та ефективність методів системного аналізу.

Тема 5

1. Розкрийте поняття «педагогічне дослідження» в галузі історії, правознавства та громадянської освіти.
2. Укажіть на етапи педагогічного дослідження.
3. Подайте загальну характеристика таких окремих методів педагогічних досліджень, як спостереження, опитування, експеримент.

Тема 6

1. Розкрийте науковий статус кваліфікації «магістр» за спеціальністю 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта).
2. У чому полягають особливості кваліфікаційної / магістерської роботи як наукового жанру та виду науково-дослідної діяльності магістранта?
3. Процедура обрання та затвердження теми магістерської роботи за спеціальністю 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта) .
4. Що б ви назвали головним у обов'язках наукового керівника та магістранта?
5. Перерахуйте структурні елементи кваліфікаційної (магістерської) роботи.
6. Які основні етапи в роботі над кваліфікаційною роботою? Прокоментуйте доцільність та зміст кожного.
7. На якому етапі відбувається обґрунтування гіпотези? Чи обов'язково це слід робити?
8. Розкрийте методика підготовки висновків.
9. Напишіть вступ до магістерської роботи з обґрунтуванням методологічних засад (огляд наукової літератури з теми, актуальність, об'єкт, предмет, мета, завдання, практичне значення та методи дослідження).

Тема 7

1. Як проявляється культура організації наукового дослідження в оформленні магістерської роботи, зокрема у графічному поданні заголовків та їх змісті?
2. Опишіть правила нумерації.
3. Які вимоги до подання ілюстрацій, таблиць, формул?

4. Розкрийте зміст бібліографічних покликань та загальних правил складання списку наукової літератури за останнім державним стандартом (ДСТУ 8302:2015).
5. Якою повинна бути культура цитувань, щоб уникнути наукового плагіату?
6. Оформіть список наукових джерел до своєї магістерської роботи.
7. Яка функція додатків? Як їх необхідно оформлювати?
8. З'ясуйте особливості редагування магістерської роботи.
9. Які типові помилки допускаються в написанні та оформленні кваліфікаційної роботи за спеціальністю 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)?
10. Підготуйте список наукових джерел до своєї магістерської роботи.

Тема 8

1. У чому ви вбачаєте раціональність проведення попереднього захисту магістерської роботи?
2. Які правила передачі електронного варіанта магістерської роботи для зберігання.
3. Які документи повинні підшиватися до тексту магістерської роботи?
4. Розкрийте технологію підготовки електронної презентації.
5. Опишіть процедуру захисту магістерської роботи за спеціальністю 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта).
6. Які б ви сформулювали рекомендації щодо доповіді магістранта?
7. Які типові помилки допускаються в написанні (мовні, мовленнєві, стилістичні), оформленні та захисті кваліфікаційної роботи?

Тема 9

1. Підготуйте презентацію теми «Академічна доброчесність як дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти».
2. Розкрийте поняття «академічну доброчесність». Академічна доброчесність – це фікція чи виклик доби глобалізації?
3. Проаналізуйте з апеляцією до міжнародного і національного досвіду фундаментальні цінності академічної доброчесності.
4. Сформулюйте, залучаючи знання курсу «Методологія і організація наукових досліджень та основи доброчесності», 10 запитань до науковця в інтерв'ю з ним.
5. Ознайомтеся з презентацією Кодексу академічної доброчесності ПВНЗ «Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янчука». URL: <https://www.megu.edu.ua/uk/akademichna-dobrochesnist>

Тема 10

1. З'ясуйте зміст поняття «науковий плагіат».
2. Проаналізуйте різновиди плагіату.
3. Розкрийте зарубіжний та національний досвід боротьби з плагіатом.
4. Прокоментуйте методичні поради щодо уникнення плагіату. Що б ви могли додати до їхнього змісту?
5. Укажіть на вектори розробки політики забезпечення академічної доброчесності в українській вищій школі.
6. Ознайомтеся з Положеннями «Про протидію плагіату в університеті» та положенням «Про забезпечення дотримання академічної доброчесності науково-педагогічними працівниками та здобувачами освіти у ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука».

8. Методи навчання

У процесі вивчення дисципліни «Методологія науково-педагогічних досліджень та академічна доброчесність» застосовуються наступні методи навчання:

- словесні методи навчання, пояснювально-ілюстративний метод із використанням мультимедійних презентацій під час викладу лекційного матеріалу;
- бесіда з елементами дискусії, ситуативний підхід, бесіда за «круглим столом», «питання-

відповідь»;

- проблемно-пошуковий та евристичний (диспут) методи навчання;
- дослідницький метод під час виконання самостійної роботи;
- практичні методи навчання: вправи, задачі, кейси, есе тощо;
- наочні методи навчання: демонстрація, ілюстрація, презентація, навчальні фільми, використання Jamboard, відеолекції.

9. Методи контролю

При вивченні студентами курсу «Методологія науково-педагогічних досліджень та академічна доброчесність» застосовуються такі методи контролю:

- поточне (усне) опитування, дискусійне обговорення проблем на практичних заняттях;
- поточний контроль здійснюється під час проведення практичних занять, і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів, експрес-контролю тощо, перевірки результатів виконання різноманітних індивідуальних завдань тощо;
- контроль самостійної роботи, представлення презентацій;
- індивідуальне та фронтальне опитування;
- поточне тестування;
- аналіз та оцінювання результатів навчання;
- тестовий підсумковий контроль.

10. Питання гарантованого рівня знань здобувачів вищої освіти

1. Актуальність, об'єкт, предмет, мета, завдання дисципліни. «Методологія і організація наукових досліджень та академічна доброчесність».
2. Етапи становлення і розвитку науки.
3. Поняття, зміст і функції науки.
4. Структурні елементи науки та їхня характеристика.
5. Наукове дослідження: загальна характеристика.
6. Методологія як розділ наукознавства.
7. Методика, методи та їх класифікація.
8. Поняття наукового підходу в галузі історії та громадянської освіти.
9. Принципи наукового дослідження в галузі історії та громадянської освіти.
10. Фундаментальна, або філософська, методологія.
11. Поняття та сутність системного підходу.
12. Можливості системного підходу до аналізу соціальних об'єктів та явищ.
13. Системний інструментарій. Основні принципи системного підходу
14. Основні етапи вирішення проблем за технологією системного аналізу.
15. Поняття про педагогічне дослідження.
16. Етапи педагогічного дослідження в галузі історії та громадянської освіти.
17. Розробка програми педагогічного дослідження в галузі історії та громадянської освіти.
18. Характеристика окремих видів і методів с педагогічних досліджень.
19. Кваліфікація «магістр» і його науковий статус.
20. Магістерська робота як жанр наукового дослідження.
21. Обрання та затвердження теми магістерської роботи зі спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта).
22. Обов'язки наукового керівника та магістранта в процесі підготовки магістерської роботи зі спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта).
23. Структурні елементи кваліфікаційної (магістерської) роботи
24. Основні етапи в роботі над кваліфікаційною роботою зі спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта).
25. Методика підготовки висновків.

26. Оформлення магістерської роботи: нумерація, ілюстрації, таблиці, формули, додатки
27. Цитування та покликання на використані джерел.
28. Правила оформлення списку використаних джерел (ДСТУ 8302:2015).
29. Попередній захист магістерської роботи.
30. Оформлення документів до захисту магістерської роботи зі спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта)..
31. Підготовка електронної презентації магістерської роботи. Процедура захисту магістерської роботи зі спеціальності 014.03 Середня освіта (Історія та громадянська освіта).
32. Рекомендації щодо доповіді магістранта.
33. Вимоги до написання тез та статей.
34. Типові помилки в написанні наукової роботи.
35. Поняття про академічну доброчесність.
36. Фундаментальні цінності академічної доброчесності.
37. Положення ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарного університет імені академіка Степана Дем'янчука «Кодекс академічної доброчесності».
38. Основні чинники, які визначають порушення засад академічної / наукової доброчесності.
39. Проект сприяння академічній доброчесності в Україні.
40. Поняття про науковий плагіат.
41. Різновиди (класифікація) плагіату.
42. Зарубіжний та національний досвід боротьби з плагіатом.
43. Методичні поради щодо уникнення плагіату.
44. Положення ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарного університет імені академіка Степана Дем'янчука «Про протидію плагіату в університеті».
45. Виголошення наукових доповідей.
46. Розробка наукових презентацій та постерів.
47. Наукова публікація: поняття, функції, основні види.
48. Види науково-дослідних видань.
49. Дотримання видавничого оформлення періодичних і неперіодичних видань.
50. Доповідь на науковій конференції.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне оцінювання та самостійна робота										Залік	Сума
Змістовий модуль № 1				Змістовий модуль № 2							
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	40	100
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6		

T1, T2 ... T10 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою
90-100	A	Студент виявляє особливі творчі здібності, глибокі знання навчального матеріалу, що міститься в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах; вміє аналізувати явища, які вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; застосовувати теоретичні положення при	зараховано

		розв'язанні практичних задач; володіє вмінням надавати чітку аргументовану відповідь на поставленні питання	
82-89	B	Студент вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи, надає лаконічну відповідь майже на всі поставленні питання; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна	
74-81	C	Студент вміє оперувати необхідним колом понять та категорій; узагальнювати та систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві	
64-73	D	Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, слабке їх застосування при розв'язанні практичних завдань; аналізує навчальний матеріал за допомогою викладача, надає мало аргументовані відповіді, виправляє не всі помилки, значна кількість яких є суттєвими	
60-63	E	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні вищому за початковий, проте має фрагментарне уявлення про деякі поняття та категорії курсу; надає неповне висвітлення змісту питань; має недостатнє вміння зробити аргументовані висновки; відповіді містять значну кількість недоліків і помилок	
35-59	FX	Студент не опанував значну частину матеріалу курсу; не володіє понятійним апаратом; не опрацював базову та допоміжну літературу. Мова не виразна, обмежена, бідна, словниковий запас не дає змогу оформити ідею. Практичні навички на рівні розпізнавання	не зараховано

12. Методичне забезпечення

1. Посібники.
2. Опорний конспект лекцій по всіх темах курсу, у тому числі і для самостійного вивчення в електронному вигляді (навчальна платформа Moodle).
3. Завдання та методичні рекомендації до виконання практичних робіт (навчальна платформа Moodle).
4. Пакети контрольних завдань для підсумкового контролю (навчальна платформа Moodle).

13. Рекомендована література

БАЗОВА

1. Академічна доброчесність: виклики сучасності: *збірник наукових есе учасників наукового стажування для освітян* (Республіка Польща, Варшава, 1 – 13.10.2018). Варшава, 2018. 162 с.
2. Академічна доброчесність: проблеми дотримання та пріоритети поширення серед молодих вчених : кол. моногр. / за заг. ред. Н. Г. Сорокіної, А. Є. Артюхова, О. Дегтярьової. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 169 с.
3. Аніщенко О. В. Наукові дослідження з історії професійної освіти та історії педагогіки: метод. рек. науковцям-початківцям. Ніжинський держ. педагогічний ун- т ім. Миколи Гоголя. Ніжин : Видавництво НДПУ ім. М.Гоголя, 2003. 49 с.
4. Артемова Л.В. Педагогіка і методика вищої школи: навч.-методичний посібник для викладачів, аспірантів, студентів вищ. навч. закладів. К., 2008. 272 с.
5. Бакалаврська робота. Основні вимоги щодо виконання та захисту: навч.-метод. посібник для студ. пед. факультету/ М-во освіти і науки, молоді та спорту України. МEGУ ім. акад. С. Дем'янчука. Ін-т пед. освіти. Уклад. Л.Б. Мельничук, І.М. Бойко, О.М. Петрук. Рівне, 2012. 34 с.
6. Вадинський С. Є., Щербак Т. І. Методика та організація наукових досліджень.: навч. посіб. Суми: СумДПУ, 2016. 260 с.
7. Вербовський В. В. Як правильно підготувати наукове дослідження: навч.-метод. посіб. для студ. і магістрантів. Луганський національний педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка. Луганськ : Альма-матер, 2007. 123 с.
8. Григорієва Ю. В. Сучасні методи пізнання . *Філософія сучасності*. 2010. № 4. С. 38–39
9. Грицюк Л.К. Магістерська робота: Навч.-метод. посібник для магістрів гуманіт. профілю/ Л.К.Грицюк, П.М.Гусак, Л.К.Завацька. Л., 2002. 94 с.
10. Гура О.І. Педагогіка вищої школи: Вступ до спеціальності: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. К., 2005. 224 с.
11. Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Сучасні напрями історичних досліджень» / уклад: І.В. Дворкін, А.В. Харченко. Харків: НТУ «ХПІ», 2022. 50 с.
12. Лях С. Р. Л98 Методологія історії: класика і практика : навчальний посібник. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2021. 130 с.
13. Методологія та організація наукових досліджень (галузі знань: 05 – соціальні та поведінкові науки, 07 – управління та адміністрування): навч. посіб. / Л. Г. Ліпич, С. М. Бортнік, І. Г. Волинець та ін. ; за заг. ред. Л. Г. Ліпич. Луцьк : Вежа-Друк, 2018. 220 с
14. Методичні рекомендації до написання та захисту курсової роботи з фахових методик дошкільної освіти. Авт.-уклад. Борова В. Є., Красовська О. О., Максимчук Н. С., Марчук О. О., Мельничук Л. Б., Пагута Т. І. Рівне : ПВНЗ МEGУ ім. акад. Степана Дем'янчука. 2021. 42 с.
15. Марчук О. О., Дашук Л. С. Етапи залучення майбутніх вчителів географії до науково-дослідної роботи в ЗВО. *Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми та перспективи розвитку регіонів»* (23 червня, 2023, ПВНЗ «МEGУ»). Рівне, 2023. С. 46-49.
16. Марчук О. О., Дем'янчук А. С., Мельничук Л. Б. Особливості проведення захисту магістерських робіт зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта» *Сучасна наука: проблеми та перспективи (частина I): матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції м. Київ, 12-13 січня 2022 року*. Київ: МЦНІД, 2022. С. 34-35.
17. Марчук О.О., Мельничук Л.Б., Пагута Т.І., Сойко І.М. Дотримання принципів академічної доброчесності при написанні педагогічних есе про мир та гуманістичні цінності Вісник науки та освіти (Серія «Філологія», Серія «Педагогіка», Серія «Соціологія», Серія «Культура і мистецтво», Серія «Історія та археологія»). 2024. № 2 (20). С. 960-971.

18. Методичні рекомендації щодо виконання дипломної (магістерської) роботи / Колектив авторів: Курко М.Н., Бідзюра І. П., Мелков Ю. О., Грабовенко Н. В. К.: МАУП, 2018. 38 с.
19. Микитюк О.М. Становлення та розвиток науково-дослідної роботи у вищих педагогічних закладах України (історико-педагогічний аспект). Х., 2003. 256 с.
20. Михальчук Ю.О. Магістерська робота. Основні вимоги щодо виконання та захисту: Навч.-метод. посібник для студ. пед. факультету. Рівне, 2019. 63 с.
21. Моргун В. Ф. Особистість в освіті: парадигма культури : монографія / В. В. Зелюк, В. Ф. Моргун, Т. А. Устименко. Полтава : АСМІ, 2011. 212 с.
22. Ніколаєнко С.М. Стратегія розвитку освіти України. Початок ХХІ століття. К., 2006. 253 с.
23. Одерій Л.П. Кваліметрія вищої освіти. Методологія та інструментарій: Монографія. К., 1996. 256 с.
24. Омельчук С. Бути чесним у навчанні й науці. Експрес-курс з академічної доброчесності для здобувачів вищої освіти: Навчальний посібник. Херсон, 2021. 80 с.
25. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / за заг. ред. Т. В. Гончарук. Тернопіль, 2014. 272 с.
26. Сурмін Ю. П. Наукові тексти : специфіка, підготовка та презентація : навч.-метод. посіб. К. : НАДУ, 2008. 184 с
27. Соловійов С. М. Основи наукових досліджень: навч. посіб. К. : ЦУЛ, 2007. 176 с
28. Фініков Т.В. Сучасна вища освіта: світові тенденції і Україна. К.: Таксол, 2002. 176 с.

ДОПОМІЖНА

29. Артюшина М.В. Психологічні та педагогічні основи підготовки студентів економічних спеціальностей до інноваційної діяльності. К., 2009. 271 с.
30. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. Житомир. ДПУ ім. І.Франка. К., 2003. 383 с.
31. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи: Підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
32. Історична наука: термінологічний і понятійний довідник: Навч. посіб. / В.М. Литвин, В.І. Гусев, А.Г. Слюсаренко та ін. К.: Вища школа., 2002. 430 с.
33. Космина В. Г. Проблеми методології цивілізаційного аналізу історичного процесу : монографія / В. Г. Космина. Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2011. 310 с.
34. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навч. посіб. для студ. магістратури економ. спец. вищ. навч. закладів. К., 2007. 232 с.
35. Майборода В.К. Вища педагогічна освіта в Україні: історія, досвід, уроки (1917-1985 рр.): Монографія / За ред.: В.І. Лугового. К., 1992. 195 с.
36. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. К., 2009. 472 с.
37. Педагогіка вищої школи: Навч. посіб. / З.Н. Курлянд, П24 Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд. К.: Знання, 2007. 495 с.
38. Попова І.В. Освіта у структурі екобезпечного розвитку трансформаційного суспільства: філософсько-світовий аспект. К., 2015. 364 с.
39. Педагогічний словник / [за ред. М. Д. Ярмаченка]. К. : Педагогічна думка, 2001. 514 с.
40. Теорія і практика вищої професійної освіти в Україні : навч. посіб. для магістрантів / [авт.-укл. Т. О. Дороніна]. Кривий Ріг : КДПУ, 2018. 250 с.
41. Університетська освіта: Навчальний посібник / авт. Н.Л.Козак, І.М.Шоробура. Л., 2011. 180 с.
42. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: Навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів. К., 2002. 527 с.

43. Шендеровський В. Нехай не гасне світ науки. К. : Вид-во «Рада», 2003. 416 с.

ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ

44. Академічна доброчесність залежить від усіх учасників освітнього процесу URL: <https://eo.gov.ua/akademichna-dobrochesnist-zalezhyt-vid-usikh-uchasnykiv-osvitnoho-protsesu/2021/04/30/>
45. Вимоги до написання магістерської роботи URL: <https://ksp.pnu.edu.ua/%/>
46. Вимоги до оформлення дипломних магістерських робіт URL: <https://kerivnyk.info/vymogy-mr>
47. Грабченко А.І., Федорович В.О., Гарашенко Я.М. Методи наукових досліджень: Навч. посібник. Х.: НТУ "ХПІ", 2009. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/159817923.pdf>.
48. Історичне дослідження. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Історичне_дослідження.
49. Методи наукового дослідження URL: https://fmab.khadi.kharkov.ua/fileadmin/F-FUB_L2.pdf.
50. Методологія історії. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Zashkilniak_Leonid/Metod_olohiia_istorii_vid_davnyny_do_suchasnosti.pdf.
51. Методологія сучасного правознавства: становлення та напрями розвитку. URL: <http://dSPACE.wunu.edu.ua/bitstream/316497/4327/1/%C..pdf>.
52. Наукова публікація: поняття, функції, основні види URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-1124.html>.
53. Новітні підходи в методології та методиці викладання історії в Україні URL: <http://dSPACE.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/8584/1/Bereka.pdf>
54. Положення «Про протидію плагіату в університеті» URL: <https://www.megu.edu.ua/sites/default/files/2021-07/Polozhennja-pro-protidiju-plagiatu.pdf>
55. Поняття методології і її рівнів, методи, прийоми у науковому дослідженні. URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/mod/book/tool/print/index.php?id=151269>.
56. Самсонов В.В., Сільвестров А.М., Тачиніна О.М. Методологія наукових досліджень та приклади її використання: Навч. посібник. К.:НУХТ, 2022. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/47687/1/MND.pdf>
57. Системний підхід в науці та педагогічних дослідженнях URL: <https://pedagogy.donntu.edu.ua/2-25-2018/m-p-kostiuchenko/>
58. Шляхи і методи запобігання плагіату наукових творів URL: <https://www.google.com/search?q=%>